

## МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

© 2019 ГЛУХОВА В. І., ЦИГАН Р. М., ХАРЧЕНКО Д. М.

УДК 658.152 : 622.012  
JEL: L72

### Глухова В. І., Циган Р. М., Харченко Д. М. Модернізація основних засобів гірничо-збагачувальних підприємств України

Гірничодобувна промисловість належить до базових галузей України, а підприємства галузі є експортоорієнтованими. Це зумовлює пріоритетний розвиток технічного переозброєння діючих гірничих підприємств з метою підвищення ефективності гірничого виробництва в цілому. Основні виробничі фонди – найважливіша частина засобів виробництва, і тому вони відіграють вирішальну роль в економіці гірського підприємства. Важливими в господарській діяльності гірничо-збагачувальних підприємств є проблеми відтворення основних засобів. Відтворення основних фондів гірничорудного підприємства – один із найважливіших факторів активізації інвестиційної діяльності в гірській промисловості України. На даний час оновлення, модернізація і заміна застарілого обладнання стають головними чинниками підвищення віддачі основних фондів, зростання прибутку, продуктивності праці та, зрештою, збільшення економічного потенціалу гірничорудної галузі. Розвиток ринкових відносин привів до необхідності вдосконалення методів відтворення основних засобів. Від стану й ефективності використання основних засобів залежать кінцеві результати господарської діяльності підприємства. Основні засоби як головний елемент матеріально-технічної бази відіграють важливу роль у виробничо-господарській діяльності підприємства та мають використовуватися доцільно й ефективно. Тому робота в напрямі відновлення основних засобів підприємства є актуальною і виступає одним із основних питань у сучасних умовах економічної ситуації в державі. Сучасні тенденції економічного розвитку в Україні підвищують відповідальність суб'єктів господарювання за результати своєї діяльності, які значною мірою залежать від наявності основних засобів, їх технічного стану й ефективності використання. Поширеним питанням оновлення основних засобів є обґрунтування фінансування відповідних заходів: насамперед здійснюється оцінка цільових фондів підприємства, утворених з прибутку та кредитних ресурсів.

**Ключові слова:** основні засоби, модернізація, ремонт, гірничо-збагачувальні підприємства, динаміка.

**DOI:**

**Рис.: 3. Табл.: 5. Бібл.: 9.**

**Глухова Валентина Іванівна** – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри обліку і фінансів, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (вул. Першотравнева, 20, Кременчук, 39600, Україна)

**E-mail:** glukhova710@gmail.com

**ORCID:** <http://orcid.org/0000-0003-3120-9651>

**Циган Раїса Миколаївна** – старший викладач кафедри обліку і фінансів, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (вул. Першотравнева, 20, Кременчук, 39600, Україна)

**E-mail:** raisa00a@gmail.com

**ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-5955-812X>

**Харченко Дарина Миколаївна** – магістр кафедри обліку і фінансів, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (вул. Першотравнева, 20, Кременчук, 39600, Україна)

**E-mail:** serdyukdarina08@gmail.com

УДК 658.152 : 622.012  
JEL: L72

UDC 658.152 : 622.012  
JEL: L72

### Глухова В. І., Циган Р. М., Харченко Д. М. Модернизация основных средств горно-обогатительных предприятий Украины

Горнодобывающая промышленность относится к базовым отраслям Украины, а предприятия отрасли являются экспортноориентированными. Это предопределяет приоритетное развитие технического перевооружения действующих горных предприятий с целью повышения эффективности горного производства в целом. Основные производственные фонды – важнейшая часть средств производства, и поэтому они играют решающую роль в экономике горного предприятия. Важными в хозяйственной деятельности горно-обогатительных предприятий являются проблемы воспроизводства основных средств. Воспроизводство основных фондов горнорудного предприятия – один из важнейших факторов активизации инвестиционной деятельности в горной промышленности Украины. В настоящее время обновление, модернизация и замена устаревшего оборудования становятся главными факторами повышения отдачи основных фондов, роста прибыли, производительности труда и, в конечном счете, увеличения экономического потенциала горнорудной отрасли. Развитие рыночных отношений привело к необходимости совершенствования методов воспроизводства основных средств. От состояния и эффективности использования основных средств зависят конечные результаты хозяйственной деятельности предприятия. Основные средства как главный элемент материально-технической базы играют важную роль в производственно-хозяйственной деятельности предприятия и должны использоваться целесообразно и эффективно. Поэтому работа в направлении восстановления основных средств предприятия является актуальной и выступает одним из основных вопросов в современных условиях экономической ситуации в государ-

### Glukhova V. I., Tsyhan R. M., Kharchenko D. M. Modernization of the Basic Means of Mining and Processing Enterprises of Ukraine

The mining industry belongs to the basic industries of Ukraine, and the enterprises of the industry are export-oriented. This predetermines the priority development of technical rearmament of existing mining enterprises in order to improve the efficiency of mining production in general. The main production funds are an essential part of the means of production, and therefore they play a crucial role in the economy of mining enterprise. The problems of reproduction of basic means are important in the economic activities of mining and processing enterprises. Reproduction of the main funds of mining enterprise is one of the most important factors in the activation of investment activities in the mining industry in Ukraine. Currently, the renewal, modernization and replacement of obsolete equipment are becoming the main factors for improving the return on fixed assets, increasing profits, productivity and, ultimately, increasing the economic potential of the mining industry. The development of market relations has led to the need to improve the methods of reproduction of basic means. The final results of the enterprise's business activities depend on the status and efficiency of use of basic means. The basic means as the main element of the material and technical basis play an important role in the production-economic activities of enterprise and should be used appropriately and efficiently. Therefore, the work towards the restoration of the enterprise's basic means is urgent and remains one of the main issues in the current economic situation in the country. Current trends in economic development in Ukraine increase the responsibility of economic entities for the results of their activities, largely depending on the availability

стве. Современные тенденции экономического развития в Украине повышают ответственность субъектов хозяйствования за результаты своей деятельности, в значительной степени зависят от наличия основных средств, их технического состояния и эффективности использования. Распространенным вопросом обновления основных средств является обоснование финансирования соответствующих мероприятий: прежде всего, осуществляется оценка целевых фондов предприятия, образованных из прибыли и кредитных ресурсов.

**Ключевые слова:** основные средства, модернизация, ремонт, горно-обогатительное предприятие, динамика.

**Рис.:** 3. **Табл.:** 5. **Библ.:** 9.

**Глухова Валентина Ивановна** – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой учета и финансов, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского (ул. Первомайская, 20, Кременчуг, 39600, Украина) **E-mail:** glukhova710@gmail.com **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0003-3120-9651>

**Цыган Раиса Николаевна** – старший преподаватель кафедры учета и финансов, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского (ул. Первомайская, 20, Кременчуг, 39600, Украина) **E-mail:** raisa000@gmail.com **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-5955-812X>

**Харченко Дарина Николаевна** – магистр кафедры учета и финансов, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского (ул. Первомайская, 20, Кременчуг, 39600, Украина) **E-mail:** serdyukdarina08@gmail.com

of basic means, their technical condition and efficient use. A common matter for the renewal of basic means is the substantiation for financing the relevant activities: first of all, an assessment of the enterprise's trust funds, formed from profits and credit resources, must be carried out.

**Keywords:** basic means, modernization, repair, mining and processing enterprise, dynamics.

**Fig.:** 3. **Tabl.:** 5. **Bibl.:** 9.

**Glukhova Valentyna I.** – PhD (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Accounting and Finance, Mykhailo Ostrohradskiy Kremenchuk National University (20 Pershotravneva Str., Kremenchuk, 39600, Ukraine) **E-mail:** glukhova710@gmail.com

**ORCID:** <http://orcid.org/0000-0003-3120-9651>

**Tsyhan Raisa M.** – Senior Lecturer of the Department of Accounting and Finance, Mykhailo Ostrohradskiy Kremenchuk National University (20 Pershotravneva Str., Kremenchuk, 39600, Ukraine)

**E-mail:** raisa000@gmail.com

**ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-5955-812X>

**Kharchenko Daryna M.** – Master of the Department of Accounting and Finance, Mykhailo Ostrohradskiy Kremenchuk National University (20 Pershotravneva Str., Kremenchuk, 39600, Ukraine)

**E-mail:** serdyukdarina08@gmail.com

**Т**енденції сучасного економічного розвитку України підвищують рівень відповідальності суб'єктів господарювання за результатами своєї діяльності, які значною мірою залежать від забезпечення основними засобами, їх технічного стану й ефективності використання.

Значний внесок у дослідження модернізації та відтворення основних засобів належить таким вченим-економістам, як: В. Г. Андрійчук, В. Я. Плаксієнко, В. Я. Амбросов, І. І. Лукінов, В. Й. Шиян, С. М. Євтушенко, В. Г. Бурлака, І. О. Галиця та ін. Однак на цей час залишається ціла низка невирішених проблем у цій сфері: щодо необхідності формування нових і групування існуючих засобів, відтворення основних засобів гірничо-збагачувальних підприємств тощо.

Завданнями даної статті є такі: виявлення проблем модернізації основних засобів та визначення шляхів їх ефективності; удосконалення алгоритмів визначення рішень щодо оновлення основних засобів гірничого підприємства та фінансового забезпечення їх виконання; аналіз динаміки показників відтворення основних засобів, їх вартості та динаміки фондовіддачі гірничо-збагачувальних підприємств України.

Основні засоби – це активи підприємства, які мають вартісну оцінку, не втрачають матеріально-речової форми в процесі експлуатації, використовуються у процесі виробництва більше одного року або операційного циклу, переносять свою вартість у вигляді амортизаційних відрахувань на новостворений продукт, використання яких, як очікується, принесе підприємству певну економічну вигоду [7].

Кожна галузь має свою структуру основних виробничих засобів, яка характеризує її виробничо-технічні особливості. Усереднену структуру основних виробничих засобів промисловості наведено в *табл. 1*.

Для гірничорудної промисловості характерна велика питома вага вартості будівель, споруд і передавальних пристроїв у загальній вартості основних виробничих засобів. На різних підприємствах однієї і тієї самої галузі структура основних виробничих засобів неоднакова та відображає певні особливості підприємства – його виробничий профіль, технічний рівень, технологічні особливості, ступінь концентрації виробництва (див. *табл. 1*).

**Р**озглядаючи стан обладнання, яке було введено в експлуатацію у 1980-х роках, можна зробити висновки про їх фізичне старіння. Тому є актуальним проаналізувати динаміку показників відтворення на підприємствах гірничо-збагачувального комплексу України (*табл. 2, табл. 3*).

За даними, наведеними в *табл. 2* щодо показників відтворення основних засобів на гірничо-збагачувальних підприємствах, можемо розрахувати динаміку (%) (див. *табл. 3*).

Проаналізувавши дані *табл. 2* і *табл. 3*, можна визначити, що динаміка вартості основних засобів гірничо-збагачувальних комплексів України має неоднозначну динаміку за 2014–2018 рр.

Найбільша динаміка підвищення вартості основних засобів спостерігається на ПАТ «Південний ГЗК» – на 277,03%. На цей показник вплинуло збільшення на 341,16% у 2011 р. Значне зростання вартості основних засобів пов'язане з придбанням ОЗ на 180 180 тис. грн за рахунок капітальних інвестицій.

Найменший показник за аналізований період – у ПрАТ «Північний ГЗК» – 5,79%. У 2017 р. спостерігається найбільший показник збільшення вартості основних засобів. Було придбано ОЗ на суму 3 396 539 тис. грн, що на 155,36% більше ніж, у 2016 р.

Таблиця 1

## Структура основних виробничих засобів промисловості України, %

| Галузь                      | Будівлі, споруди та передавальні пристрої | Машини та обладнання | Транспортні засоби | Інструменти, прилади, інвентар | Інші |
|-----------------------------|---|----------------------|--------------------|--------------------------------|------|
| Металургійна промисловість  | 42,27                                     | 49,43                | 5,24               | 1,29                           | 1,77 |
| Транспортне машинобудування | 41,11                                     | 52,88                | 2,00               | 1,03                           | 2,98 |
| Гірничорудна промисловість  | 59,71                                     | 28,77                | 10,33              | 0,64                           | 0,55 |
| Автомобільна промисловість  | 49,91                                     | 39,14                | 4,36               | 1,03                           | 5,56 |
| Легка промисловість         | 71,25                                     | 25,64                | 1,11               | 0,91                           | 1,09 |

Джерело: складено за [1].

Таблиця 2

## Динаміка показників відтворення на підприємствах гірничо-збагачувального комплексу України, тис. грн

| Підприємство   | Рік     |         |         |         |         |
|--|---------|---------|---------|---------|---------|
|  | 2014    | 2015    | 2016    | 2017    | 2018    |
| <b>Вартість основних засобів, тис. грн</b>   |         |         |         |         |         |
| ПрАТ «Північний ГЗК»   | 8074979 | 7572067 | 7352883 | 9176789 | 8542728 |
| ПАТ «Центральний ГЗК»  | 2970929 | 2923089 | 3223345 | 3147577 | 4922603 |
| ПАТ «Південний ГЗК»  | 948787  | 907076  | 4001664 | 3771205 | 3577173 |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»   | 4117950 | 4041718 | 4361040 | 6506394 | 6626622 |
| <b>Капітальні інвестиції на відновлення (придбання) основних засобів, тис. грн</b>                 |         |         |         |         |         |
| ПрАТ «Північний ГЗК»   | 209766  | 446637  | 1330091 | 3396539 | 9394182 |
| ПАТ «Центральний ГЗК»  | 65266   | 286250  | 525746  | 1636555 | 6462950 |
| ПАТ «Південний ГЗК»  | 60401   | 13011   | 180180  | 642852  | 1372006 |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»   | 132213  | 389043  | 474886  | 988522  | 1632174 |
| <b>Нараховано амортизації за рік, тис. грн</b>   |         |         |         |         |         |
| ПрАТ «Північний ГЗК»   | 562809  | 1040940 | 928551  | 915180  | 1147910 |
| ПАТ «Центральний ГЗК»  | 216919  | 421907  | 489794  | 505810  | 548466  |
| ПАТ «Південний ГЗК»  | 102519  | 95199   | 803388  | 1259592 | 4325860 |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»   | 352072  | 478138  | 434519  | 419450  | 429298  |
| <b>Використано амортизації на придбання (відновлення) та поліпшення основних засобів, тис. грн</b> |         |         |         |         |         |
| ПрАТ «Північний ГЗК»   | 372406  | 766900  | 680508  | 670756  | 752823  |
| ПАТ «Центральний ГЗК»  | 0       | 1540    | 525746  | 1395330 | 2943803 |
| ПАТ «Південний ГЗК»  | 60401   | 51255   | 180180  | 458234  | 945987  |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»   | 132213  | 389043  | 54287   | 101872  | 141240  |

Джерело: складено за [1].

Таблиця 3

## Динаміка показників відтворення на підприємствах гірничо-збагачувального комплексу України, %

| Підприємство                        | Рік       |           |           |           |           |
|-------------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|                                     | 2015/2014 | 2016/2015 | 2017/2016 | 2018/2017 | 2018/2014 |
| 1                                   | 2         | 3         | 4         | 5         | 6         |
| <b>Вартість основних засобів, %</b> |           |           |           |           |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»                | -6,23     | -2,89     | 24,81     | -6,91     | 5,79      |
| ПАТ «Центральний ГЗК»               | -1,61     | 10,27     | -2,35     | 56,39     | 65,69     |
| ПАТ «Південний ГЗК»                 | -4,40     | 341,16    | -5,76     | -5,15     | 277,03    |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»              | -1,85     | 7,90      | 49,19     | 1,85      | 60,92     |

| 1   | 2      | 3        | 4      | 5      | 6         |
|---|--------|----------|--------|--------|-----------|
| <b>Капітальні інвестиції на відновлення (придбання) основних засобів, %</b>                 |        |          |        |        |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»  | 112,92 | 197,80   | 155,36 | 176,58 | 4378,41   |
| ПАТ «Центральний ГЗК»   | 338,59 | 83,67    | 211,28 | 294,91 | 9802,48   |
| ПАТ «Південний ГЗК»   | -78,46 | 1284,83  | 256,78 | 113,43 | 2171,50   |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»  | 194,25 | 22,07    | 108,16 | 65,11  | 1134,50   |
| <b>Нараховано амортизації за рік, %</b>   |        |          |        |        |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»  | 84,95  | -10,80   | -1,44  | 25,43  | 103,96    |
| ПАТ «Центральний ГЗК»   | 94,50  | 16,09    | 3,27   | 8,43   | 152,84    |
| ПАТ «Південний ГЗК»   | -7,14  | 743,90   | 56,79  | 243,43 | 4119,57   |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»  | 35,81  | -9,12    | -3,47  | 2,35   | 21,93     |
| <b>Використано амортизації на придбання (відновлення) та поліпшення основних засобів, %</b> |        |          |        |        |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»  | 105,93 | -11,27   | -1,43  | 12,24  | 102,15    |
| ПАТ «Центральний ГЗК»   | 0      | 34039,35 | 165,40 | 110,98 | 191056,03 |
| ПАТ «Південний ГЗК»   | -15,14 | 251,54   | 154,32 | 106,44 | 1466,18   |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»  | 194,25 | -86,05   | 87,65  | 38,65  | 6,83      |

Джерело: розраховано авторами.

Щодо ПАТ «Центральний ГЗК» і ПрАТ «Інгулецький ГЗК», то показники збільшення вартості основних засобів за 2014–2018 рр. становлять 65,59 та 60,92% відповідно.

Найкраща динаміка у 2014–2018 рр. спостерігається за показником капітальних інвестицій на відновлення (придбання) основних засобів гірничо-збагачувального комплексу України. Найкраще значення має ПАТ «Центральний ГЗК» – 9802,48%, найменше – ПрАТ «Інгулецький ГЗК» – 1134,50%.

Нарахована амортизація як джерело для відтворення основних засобів має найкращу динаміку зростання на ПАТ «Південний ГЗК» – 4119,57% за 2014–2018 рр. Найменший показник зростання – у ПрАТ «Інгулецький ГЗК» – 21,93%.

Витрати коштів на купівлю, модернізацію чи ремонт основних засобів мають принести підприємству позитивні результати чи то в збільшенні доходу підприємства, чи в економії ресурсів, чи в покращенні техніко-економічних показників. Тому доцільно проаналізувати результативні показники діяльності підприємств гірничо-збагачувального комплексу України (табл. 4, табл. 5).

За даними табл. 4 розраховуємо показники діяльності (%) гірничо-збагачувальних підприємств і, для вірнішого результату, проаналізуємо ці значення, порівнявши між собою наведені підприємства.

За даними табл. 4 і табл. 5 можна зробити висновок, що найбільші капітальні інвестиції дозволили ПрАТ «Північний ГЗК» показати гарний показник продуктивності праці.

Своєю чергою, найвищий показник нерозподіленого прибутку за аналізований період на ПАТ

«Південний ГЗК» свідчить про те, що підприємство спрямувало значну частину коштів на оновлення та модернізацію основних засобів.

ПрАТ «Інгулецький ГЗК» досягнув значного показника чистого прибутку, тобто з обмеженою кількістю інвестованих коштів зумів обрати вірну стратегію розвитку підприємства, тим самим якнайкраще оновив основні засоби та посів конкурентоспроможне місце на ринку.

Необхідним етапом даної роботи є аналіз ступеня зносу основних засобів у період 2014–2018 рр. (рис. 1).

Отже, робимо висновок, що у 2014 р. по всіх підприємствах ступінь зносу коливається в межах 50–60%. З кожним наступним роком на ПрАТ «Північний ГЗК», ПАТ «Центральний ГЗК», ПрАТ «Інгулецький ГЗК» було прийнято заходи для покращення стану основних засобів. На ПАТ «Південний ГЗК» спостерігається протилежна ситуація: з 2014 по 2017 рр. відбувається тільки збільшення зносу ОЗ, у 2017 р. простежується різкий стрибок показника, він зменшується майже на 30%, але у 2018 р. знову зростає.

Ефективне використання основних засобів та виробничих потужностей має велике значення як для підприємства, так і для економіки країни загалом. Повніше використання основних фондів на підприємстві веде до зменшення потреби у введенні в експлуатацію нових виробничих потужностей, до збільшення випуску обсягів продукції та підвищення рівня її якості (а отже, і прибутку), прискорює їх оборотність, що значною мірою сприяє вирішенню проблеми скорочення розриву в термінах фізичного та

Таблиця 4

## Результативні показники діяльності підприємств гірничо-збагачувального комплексу України, тис. грн

| Підприємство                             | Рік     |         |          |          |          |
|--|---------|---------|----------|----------|----------|
|  | 2014    | 2015    | 2016     | 2017     | 2018     |
| <b>Продуктивність праці тис. грн/ос.</b> |         |         |          |          |          |
| ПрАТ «Північний ГЗК»                     | 651,72  | 1315,59 | 2014,00  | 1740,95  | 1935,04  |
| ПАТ «Центральний ГЗК»                    | 316,97  | 668,75  | 1086,07  | 890,81   | 1052,40  |
| ПАТ «Південний ГЗК»                      | 240,93  | 724,37  | 1355,78  | 1049,36  | 1244,94  |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»                   | 505,23  | 1300,08 | 2448,36  | 1782,19  | 1804,10  |
| <b>Нерозподілений прибуток, тис. грн</b> |         |         |          |          |          |
| ПрАТ «Північний ГЗК»                     | 6076053 | 3700068 | 7098337  | 4956938  | 10322112 |
| ПАТ «Центральний ГЗК»                    | 2479031 | 1808940 | 3086654  | 1590339  | 3283920  |
| ПАТ «Південний ГЗК»                      | 3024685 | 5163914 | 12081826 | 14471433 | 17592023 |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»                   | 4830531 | 3926015 | 7101249  | 8643784  | 13692265 |
| <b>Чистий прибуток, тис. грн</b>         |         |         |          |          |          |
| ПрАТ «Північний ГЗК»                     | 1246471 | 2645183 | 6249152  | 3534477  | 4441638  |
| ПАТ «Центральний ГЗК»                    | 249402  | 1285279 | 2592853  | 761185   | 1572006  |
| ПАТ «Південний ГЗК»                      | -73567  | 2138697 | 4859796  | 2389607  | 3300449  |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»                   | 933571  | 3233698 | 6584382  | 4766413  | 4712644  |

Джерело: складено за [1].

Таблиця 5

## Результативні показники діяльності підприємств гірничо-збагачувального комплексу України, %

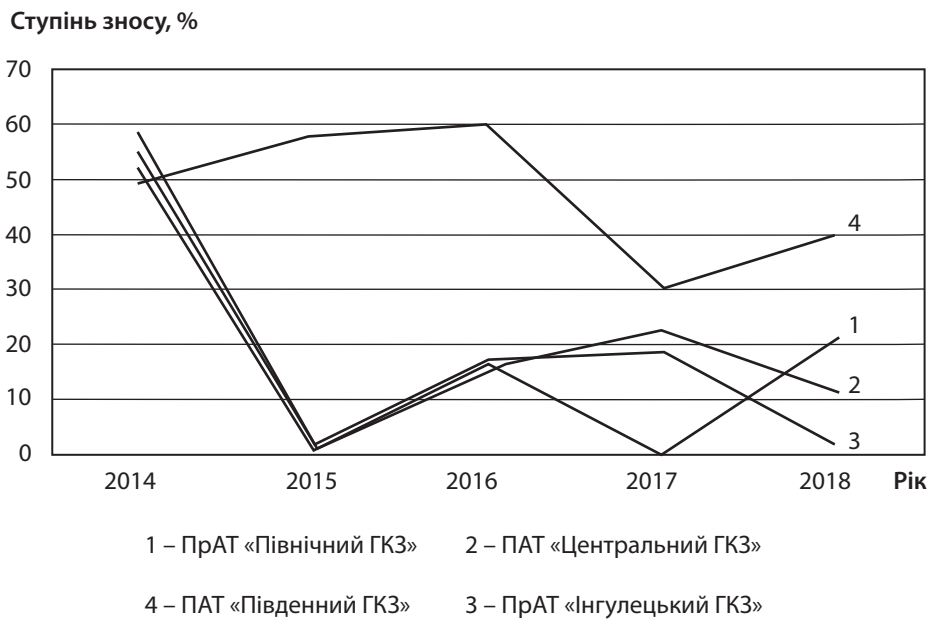
| Підприємство                      | Рік       |           |           |           |           |
|-----------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|                                   | 2015/2014 | 2016/2015 | 2017/2016 | 2018/2017 | 2018/2014 |
| <b>Продуктивність праці, %</b>    |           |           |           |           |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»              | 101,86    | 53,09     | -13,56    | 11,15     | 196,91    |
| ПАТ «Центральний ГЗК»             | 110,98    | 62,40     | -17,98    | 18,14     | 232,02    |
| ПАТ «Південний ГЗК»               | 200,66    | 87,17     | -22,60    | 18,64     | 416,73    |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»            | 157,32    | 88,32     | -27,21    | 1,23      | 257,08    |
| <b>Нерозподілений прибуток, %</b> |           |           |           |           |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»              | -39,10    | 91,84     | -30,17    | 108,24    | 69,88     |
| ПАТ «Центральний ГЗК»             | -27,03    | 70,63     | -48,48    | 106,49    | 32,47     |
| ПАТ «Південний ГЗК»               | 70,73     | 133,97    | 19,78     | 21,56     | 481,62    |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»            | -18,72    | 80,88     | 21,72     | 58,41     | 183,45    |
| <b>Чистий прибуток, %</b>         |           |           |           |           |           |
| ПрАТ «Північний ГЗК»              | 112,21    | 136,25    | -43,44    | 25,67     | 256,34    |
| ПАТ «Центральний ГЗК»             | 415,34    | 101,73    | -70,64    | 106,52    | 530,31    |
| ПАТ «Південний ГЗК»               | -3007,14  | 127,23    | -50,83    | 38,12     | -4586,32  |
| ПрАТ «Інгулецький ГЗК»            | 246,38    | 103,62    | -27,61    | -1,13     | 404,80    |

Джерело: розраховано авторами.

морального зносу, прискорює темпи оновлення основних фондів, дає можливість використовувати сучасні методи залучення інвестицій у виробничі процеси, зокрема лізинг [2].

Проблема підвищення ефективності використання основних засобів та виробничих потужностей

підприємств посідає центральне місце в період становлення ринкового механізму господарювання. Від її вирішення залежить місце підприємства в системі ринкових відносин, його фінансовий стан, рівень конкурентоспроможності тощо [8].



**Рис. 1. Ступінь зносу основних засобів на гірничо-збагачувальних комплексах України**

Джерело: складено за [1].

Покращення стану основних засобів на гірничих підприємствах може бути досягнуто шляхом:

- ✦ підвищення рівня організації виробництва (повне та своєчасне забезпечення робочих місць інструментами, матеріалами, напівфабрикатами, деталями);
- ✦ підвищення якості ремонтного обслуговування устаткування;
- ✦ скорочення цілодобових простоїв устаткування, підвищення коефіцієнта змінності його роботи [3];
- ✦ використання внутрішньогосподарських резервів та залучення інвестицій;
- ✦ профілактичного ремонту та аварійно-відновлювальних робіт.

Разом із технічними та організаційними факторами важливу роль у підвищенні ефективності використання основних засобів мають відігравати

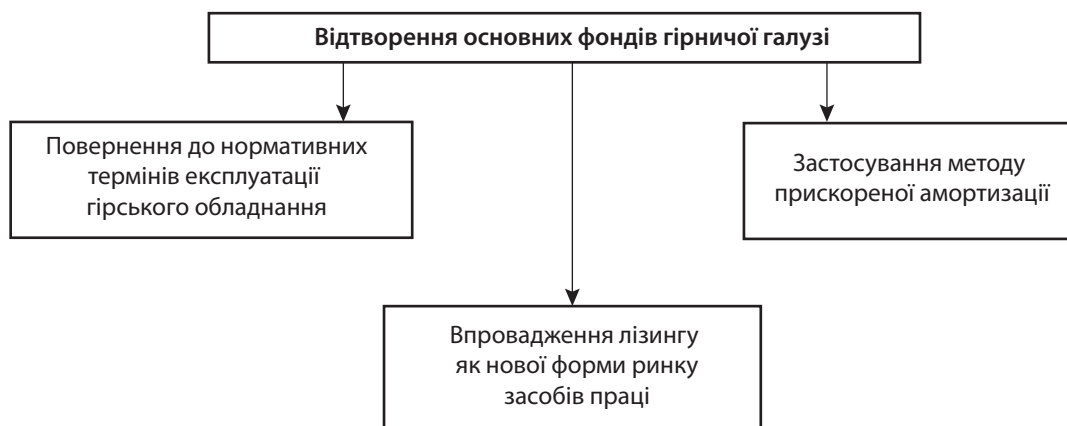
фактори матеріального стимулювання працівників підприємства. Менеджмент підприємств повинен розробляти і постійно вдосконалювати механізми матеріального стимулювання працівників підприємства, діяльність яких сприяє виявленню та організації використання резервів підвищення ефективності основних засобів [9].

На рис. 2 запропоновано основні напрямки відтворення основних фондів гірської галузі.

Також було створено схему, в якій відображено основні заходи щодо покращення та оновлення стану основних засобів на гірничих підприємствах (на основі тверджень Б. Є. Бачевського [4], А. І. Костіна [5], М. М. Тимохіна [6]) (рис. 3).

### ВИСНОВКИ

Процес модернізації основних засобів – складний і довготривалий, він потребує розроблення діє-



**Рис. 2. Основні напрямки відтворення основних фондів гірничої галузі**

Джерело: авторська розробка.

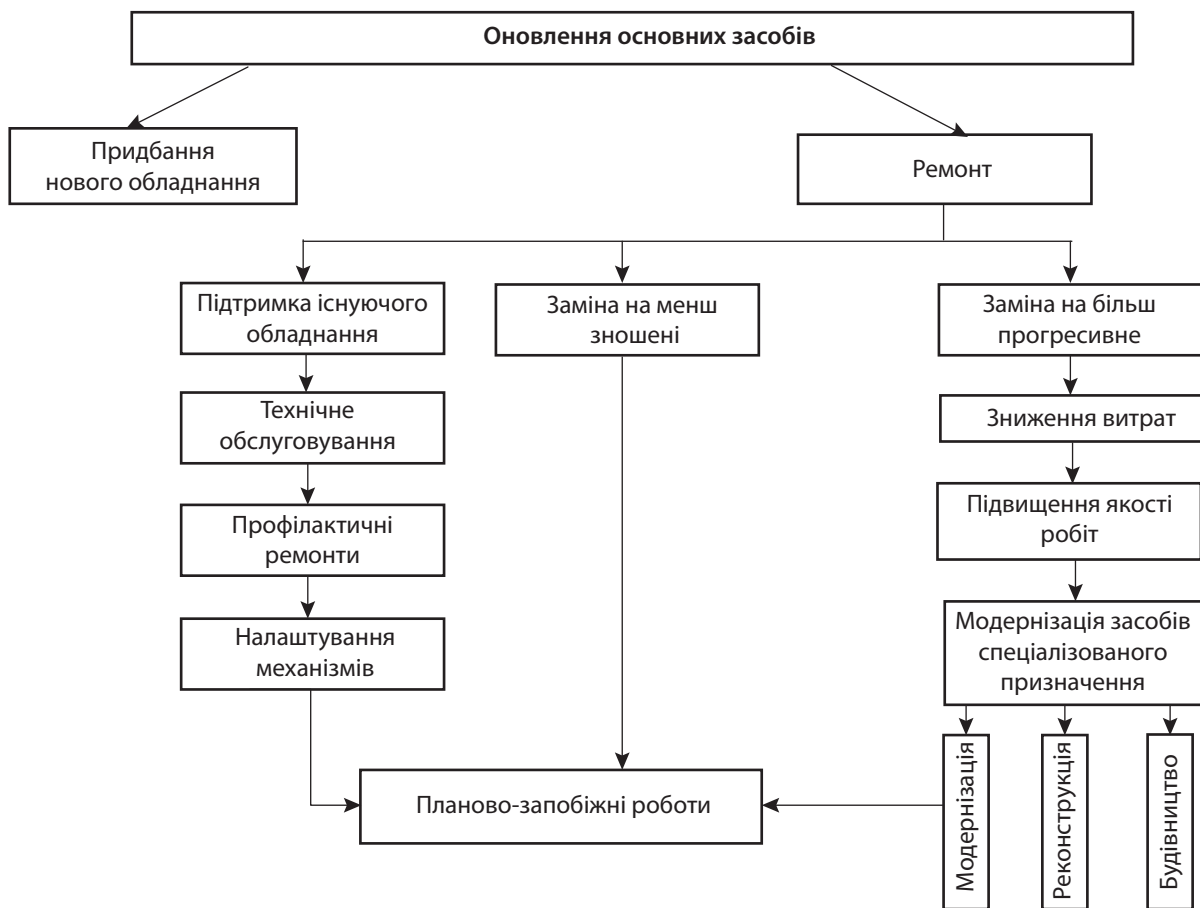


Рис. 3. Види та заходи оновлення основних засобів

вого механізму та грамотного його впровадження на місцях. Провівши аналіз стану відтворення основних засобів гірничо-збагачувальних підприємств, можна стверджувати, що процес оновлення має позитивну динаміку. За даними 2014–2018 рр. можна зробити висновок, що відтворювальні процеси відбуваються за допомогою капітальних інвестицій. Також у статті авторами узагальнено основні види та заходи щодо оновлення основних засобів та згруповано їх в одну систему, а також запропоновано основні напрямки відтворення основних фондів підприємства. Проведений аналіз свідчить про високий рівень впливу ринкових факторів на фінансові аспекти продуктивності підприємств гірничо-збагачувального комплексу. Практична реалізація запропонованих напрямків дозволить істотно підвищити ефективність відтворення основних фондів і забезпечить більш високий рівень накопичення капітальних інвестицій. ■

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL: [www.smida.gov.ua](http://www.smida.gov.ua)
2. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16 грудня 1997 р. №723/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>
3. Виханский О. С., Наумов А. И. Менеджмент : учебник. 3-е изд. М. : Гардарики, 2010. 63 с.

4. Бачевский Б. Е., Свиридова Н. Д., Чернобай А. В. Обновление основных средств предприятия в условиях рыночной экономики : монография. Донецк, 2001. 180 с.

5. Костин А. И., Поляков Д. И. Повышение эффективности машиностроительного производства. М. : Машиностроение, 1979. 328 с.

6. Мельник В. М., Котьялова І. В. Концептуальні напрямки оптимізації структури капіталу. Наукові праці НДФІ. 2010. № 1. С. 121–130.

7. Яшан Ю. В. Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки». 2012. Вип. 22. Ч. II. С. 402–407.

8. Бобко Н. А. Особливості визначення показників ефективності використання основних засобів підприємства. URL: [http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia\\_6\\_105.pdf](http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_105.pdf)

9. Валінкевич Н. В. Управління потенціалом та розвитком підприємств на основі модернізації. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки». 2012. № 1. С. 128–134.

#### REFERENCES

- Ahentsvto z rozvytku infrastruktury fondovoho rynku Ukrainy. [www.smida.gov.ua](http://www.smida.gov.ua)
- Bachevskiy, B. Ye., Sviridova, N. D., and Chernobay, A. V. *Obnovleniye osnovnykh sredstv predpriyatiya v usloviyakh rynochnoy ekonomiki* [Updating Fixed Assets of the Enterprise in a Market Economy]. Donetsk, 2001.

Bobko, N. A. "Osoblyvosti vyznachennia pokaznykiv efektyvnosti vykorystannia osnovnykh zasobiv pidpriemstva" [Features of Determining of Indexes of Enterprise Fixed Assets Usage Efficiency]. [http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia\\_6\\_105.pdf](http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_105.pdf)

Kostin, A. I., and Polyakov, D. I. *Povysheniye effektivnosti mashinostroitel'nogo proizvodstva* [Improving the Efficiency of Engineering Production]. Moscow: Mashinostroyeniye, 1979.

[Legal Act of Ukraine] (1997). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>

Melnyk, V. M., and Kotkalova, I. V. "Kontseptualni napriamky optymizatsii struktury kapitalu" [Conceptual Directions of Capital Structure Optimization]. *Naukovi pratsi NDFI*, no. 1 (2010): 121-130.

Valinkevych, N. V. "Upravlinnia potentsialom ta rozvytkom pidpriemstv na osnovi modernizatsii" [Management of the Potential and Development of Enterprises on the Basis of Modernization]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2012): 128-134.

Vikhanskiy, O. S., and Naumov, A. I. *Menedzhment* [Management]. Moscow: Gardariki, 2010.

Yashan, Yu. V. "Napriamky pidvyshchennia efektyvnosti vidtvorennia i vykorystannia osnovnykh zasobiv" [Directions Improve Reproduction and Use of Fixed Assets]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 2, no. 22 (2012): 402-407.

УДК 339.13(5).017

JEL: L69

## ПАРАДИГМИ ВИРОБНИКІВ ТЮТЮНОВОГО РИНКУ ТА МІСЦЕ PHILIP MORRIS INTERNATIONAL В УКРАЇНІ

©2019 РАХМАН М. С., РУДЕНКО А. М.

УДК 339.13(5).017

JEL: L69

**Рахман М. С., Руденко А. М. Парадигми виробників тютюнового ринку та місце Philip Morris International в Україні**

Метою статті є наукове дослідження стану виробництва, реалізації та товарного асортименту тютюнової продукції, існуючих умов торгівлі та перспективних тенденцій на сучасному світовому та вітчизняному ринках, а також аналіз діяльності Philip Morris International як одного з провідних гравців ринку. Надано характеристику основних гравців, обсягів їх доходів, виробничих потужностей, зайнятості в галузі та вплив незаконної торгівлі. Проведено аналіз структури асортиментного портфеля компанії Philip Morris International з часткою брендової продукції в загальному обсязі споживання, структури доходів і ринкових сегментів у розрізі споживчих переваг і попиту. Окремо проаналізовано продукцію нового покоління з потенційно пониженим ризиком, що набуває все більшої популярності. Виконано дослідження основних показників діяльності British American Tobacco, Japan Tobacco та Imperial Brands на світовому ринку: обсягів доходів та прибутків, структури та дохідності стратегічного портфоліо кожної з компаній, географічної присутності та сегментації продукції на ринку. Розглянуто стан та основні показники вітчизняного тютюнового ринку: місткості та обсягу реалізації, основних брендів, цінового сегмента; виділено негативний вплив на ринок нелегальної торгівлі. Проведено порівняльний аналіз показників діяльності міжнародних тютюнових гравців, які працюють на ринку України за 2018 р., окремо проаналізовано місце Philip Morris International. Вказано основні проблеми виробників та реалізаторів тютюнової продукції як на світовому, так і на внутрішньому ринку. Підбито підсумки та запропоновано шляхи вдосконалення системи збуту Philip Morris International на світовому ринку в цілому та ринку України зокрема.

**Ключові слова:** тютюновий ринок, сигарети, бренд, марка, Philip Morris International, Україна, проблеми, збут.

**DOI:**

**Рис.:** 6. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 9.

**Рахман Махбубур Сидикович** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

**E-mail:** rahmanms0312@gmail.com

**ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-7408-4049>

**SPIN:** <http://elibrary.ru/8568-2712>

**Руденко Артем Миколайович** – магістрант кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-9503-462X>

УДК 339.13(5).017

JEL: L69

**Рахман М. С., Руденко А. Н. Парадигмы производителей табачного рынка и место Philip Morris International в Украине**

Целью статьи является научное исследование состояния производства, реализации и товарного ассортимента табачной продукции, существующих условий торговли и перспективных тенденций на современном мировом и отечественном рынках, а также анализ деятельности Philip Morris International как одного из ведущих игроков рынка. Характеризуются основные игроки, объёмы их доходов, производственные мощности, занятость в отрасли и влияние незаконной торговли. Проведен анализ структуры асортиментного портфеля компании Philip Morris International с долей брендовой продукции в общем объеме потребления, структуры доходов и рыночных сегментов в разрезе потребительских преимуществ и спроса. Отдельно про-

UDC 339.13(5).017

JEL: L69

**Rakhman M. S., Rudenko A. M. Paradigms of Tobacco Market Producers and the Philip Morris International's Place in Ukraine**

The article is aimed at scientific researching the status of production, sales and product range of tobacco products, existing terms of trade and promising tendencies in the modern world and domestic markets, as well as analyzing activities of Philip Morris International as one of the leading players in the market. The main players, volumes of their income, production capacities, employment in the industry and the impact of illegal trade are characterized. The authors analyze structure of the Philip Morris International's assortment portfolio with the share of branded products against the total consumption volume, structure of revenues and market segments in terms of consumer benefits and demand. Separately analyzed is the new generation products